

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук

/Остапець Ю.О./

2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Регіональна політика та місцеве самоврядування

у країнах Центральної Європи

(Regional policy and local self-government in Central Europe)

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	Українська (англійська)

Ужгород – 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «**Регіональна політика та місцеве самоврядування у країнах Центральної Європи (Regional policy and local self-government in Central Europe)**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності 052 «Політологія» освітньої програми «Політологія», Ужгород, 2021. 20 с.

Розробник: Лендьел М. О., доктор політичних наук, професор кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні

кафедри політології і державного управління

Протокол №12 від «01» липня 2021 р.

В.о. завідувача кафедри проф. Вегеш М. М.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

Протокол № 1 від «30» серпня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії доц. Попадич О. О.

© Лендьел М. О., 2021 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</i>	<i>Характеристика навчальної дисципліни</i>	
		<i>денна форма Навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів – 6	Галузь знань: 05 - Соціальні та поведінкові науки	Обов'язкова	
	Напрямок підготовки: 052 - Політологія		
Модулів – 02		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 08		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 180		Семестр	
	2-й	2-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: 3,6 год. аудиторних – 58 самостійної роботи студента – 122	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Лекції	
		34 год.	12 год.
		Практичні	
		24 год.	4 год.
		Лабораторні	
		0 год.	
		Індивідуальні завдання	
		Самостійна робота	
		122 год.	164 год.
		Вид контролю	
екзамен	екзамен		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 58/122

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Місцева демократія в країнах ЦСЄ» є вивчення теорії локальних режимів, з'ясування сутності інституційного середовища функціонування місцевої демократії та акторів, які діють на рівні громад, набуття навичок оцінки рівня демократичності політичних процесів у місцевих громадах.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ІК - Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у політичній сфері, що характеризуються невизначеністю умов і вимог, із застосуванням фахових досліджень та/або здійснення інновацій.

Загальні компетентності:

- ЗК01.** Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК02.** Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
- ЗК03.** Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК04.** Здатність розробляти проекти та управляти ними.
- ЗК05.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК06.** Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК07.** Здатність генерувати нові ідеї та нестандартні рішення.
- ЗК08.** Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК09.** Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.
- ЗК10.** Здатність спілкуватися іноземною мовою у процесі професійної та наукової комунікації, працювати у міжнародному контексті.
- ЗК12.** Дотримання засад толерантності та поваги до різноманітності і мультикультурності.
- ЗК13.** Здатність комунікувати з представниками інших професійних груп різного рівня та громадськістю

Спеціальні (фахові) компетентності

- СК01.** Усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.
- СК02.** Спроможність здійснювати фахову педагогічну та/або науково-педагогічну діяльність у закладах освіти.
- СК03.** Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.
- СК04.** Здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
- СК06.** Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
- СК08.** Спроможність ефективно виконувати політико-організаційні, експертно-аналітичні та консультаційні функції на різних рівнях політики та управління.
- СК09.** Здатність вирішувати задачі політико-адміністративного управління та менеджменту на міжнародному, національному, регіональному та місцевому рівнях.
- СК10.** Вміння застосовувати форми, інструменти та методи публічного управління, регіональної політики, місцевого самоврядування партійного та виборчого менеджменту у країнах Центральної Європи у практичній професійній діяльності в Україні.

СК11. Володіння навичками ризик-менеджменту, аналізу, врегулювання, вирішення, попередження, керування внутрішньополітичними та міжнародними конфліктами та кризами.

СК12. Вміння ефективно комунікувати і розбудовувати комунікативні стратегії у роботі з різними соціальними та політичними акторами, стейкхолдерами, громадянами загалом на різних рівнях політичної сфери.

СК14. Вміння аналізувати загальні та специфічні тенденції розвитку громадянського суспільства, його культурні особливості, ефективно комунікувати з неурядовими організаціями та групами інтересу, визначати основні потреби та проблеми у цій сфері.

СК16. Дотримання етичних засад у професійній політико-управлінській, консалтинговій, аналітичній, дослідницькій діяльності, здатність формувати та просувати політичний імідж

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Місьцеве самоврядування» є опанування таких навчальних дисциплін ОПІ «Політологія»: «Методологічні підходи сучасної політичної науки (Methodological approaches of modern Political Science)», «Публічна політика та управління у країнах Центральної Європи».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Політологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту	РН01
Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.	РН02
Вільно спілкуватись усно і письмово українською та англійською мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері політології.	РН03
Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень.	РН04
Критично осмислювати принципи здійснення влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, світової політики та політики окремих країн та регіонів.	РН06
Здійснювати управління складною діяльністю у сфері політики, політології та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.	РН07

Вміти застосовувати кращі практики діяльності органів влади, територіальних громад, політичних та громадських організацій, аналітичних та інших професійних структур Центральної Європи у практичній діяльності в Україні.	PH09
Враховувати у дослідницькій та консультативній діяльності етнокультурні, етноконфесійні та етнопсихологічні параметри населення, зокрема центральноєвропейського регіону, їх вплив на публічну політику та політичний менеджмент, в тому числі в контексті антикризового управління.	PH10
Виробляти публічну політику, реалізовувати організаційні, політико-управлінські процеси в органах влади, територіальних громадах, громадських, політичних, міжнародних організаціях, засобах масової інформації, консалтингових, аналітичних та дослідницьких центрах	PH11
Вміти застосовувати ефективні моделі партійного та виборчого менеджменту, зокрема апробовані в країнах Центральної Європи, у практичній політичній, професійній (консалтинговій, аналітичній, експертній, комунікаційній) діяльності, володіючи знаннями про закономірності та особливості розвитку партійних та виборчих систем.	PH12
Застосовувати глобальний, міжнародний регіональний контекст до аналізу політичних явищ, відносин та тенденцій у політичній сфері України, розробляти прогнози та моделі розвитку різних сфер політичного та публічного життя, використовуючи досвід центральноєвропейських країн.	PH13
Здатність пропонувати комплексні рішення щодо спрямування публічної політики, соціально-політичного розвитку в територіальних громадах та на регіональному рівні політики, вносити пропозиції щодо національної політики та міжнародного позиціонування України.	PH14
Брати участь у дослідженні та у практичній діяльності щодо врегулювання, вирішення та попередження міжнародних конфліктів та криз, зокрема міграційного та етнополітичного характерів, вироблення відповідних рекомендацій національним та регіональним органам влади, міжнародним організаціям, іншим стейкхолдерам щодо збереження політичної та міжнародної стабільності.	PH15
Враховувати у дослідницькій та практичній діяльності особливості політичної, та громадянської культури, ідентичності осіб та спільнот, ментальні, соціально-політичні та інші передумови, які сприяють формуванню консервативних та популістських тенденцій у політиці.	PH16
Здійснювати інформаційно-аналітичну, консалтингову, експертну діяльність, володіти навичкам політичної діагностики, прогнозування та моделювання, враховуючи міжнародний та регіональний контекст.	PH17
Застосовувати сучасні технології розробки, включно використання сучасних інформаційних систем та мереж у наукових дослідженнях та практичній політиці, для здійснення моніторингу соціально-політичної стабільності у громадах, регіонах України та Центральної Європи загалом.	PH19
Формувати аналітичний та іміджевий контент засобів масової інформації, комунікувати, доносити політичні та ціннісні меседжі різним акторам політичного та громадського життя.	PH20
Дотримання етичних засад у професійній діяльності та у громадсько-політичному житті, під час міжособистісної та ділової комунікації з представниками наукових, політичних, управлінських, громадських, національно-культурних, релігійних організацій і спільнот, спроможність до дій в межах етики професійних відносин, толерантне ставлення до інших думок та позицій.	PH21

5. Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: індивідуальна робота, проект, презентацією.

Знання, вміння та навички здобувачів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати здобувач за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань. Кожне завдання модульної контрольної роботи (3 теоретичні) оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: теоретична частина – 50 балів (по 16-17 балів кожне теоретичне питання); Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік.

Результат екзаменаційного контролю визначається як середньоарифметичне значення двох модулів. Якщо здобувач погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в екзаменаційну відомість. Якщо здобувач не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає іспит у формі письмової роботи. Максимальна оцінка за письмову роботу на іспиті – 100 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (поточний контроль, Модуль1)

T1	T2	T3	T4	Модульна контрольна робота	Сума
12	12	14	12	50	100

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (поточний контроль, Модуль2)

T5	T6	T8	T9	Модульна контрольна робота	Сума
12	12	14	12	50	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Семінарські заняття	3	30	3	30
Проект	-	-	1	20
Презентація	1	20	-	-
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання теоретичних завдань на модульній контрольній роботі (максимальна кількість за 1 завдання – 16-17 балів):

0-5 – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити; 4 – 8 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань; 9 – 12 балів – здобувач відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні статистичні показники, але здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою; 13 –15 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов’язкову літературу, послуговується науковою термінологією, але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації; 16-17 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов’язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Перевірка рівня навчальних досягнень здобувачів з дисципліни «Сучасна теорія справедливості» здійснюється на основі результатів модульних та підсумкового (іспит) контролів.

Для оцінювання знань здобувачів будуть використані наступні групи методів контролю:

1. Методи усного контролю (відповідь здобувача на окреме питання теми у індивідуальній та фронтальній формах; бесіда під час роз’яснення проблемного питання; захист презентації або есе).

2. Письмовий контроль (виконання індивідуальної роботи; модульна контрольна робота).

Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання. Поточний контроль знань здійснюється за складовими: перевірка знань здобувача на практичних заняттях і контроль за виконанням індивідуальних завдань та самостійної роботи. Оцінюються:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- активність у дискусіях, вміння обґрунтовувати та відстоювати свою точку зору;
- виконання письмових завдань;

- підготовка презентації, проект та її захист (індивідуальна робота)

Максимальна оцінка поточного контролю становить 50 балів.

Модульне контрольне оцінювання (МКО) проводиться в письмовій формі, у термін визначений розкладом. Завдання для МКО включає 3 теоретичні питання (кожне оцінюється max 16-17 балів). **Максимальна кількість балів за МКО – 50.**

Сумарна кількість балів модульного контролю визначається як середнє арифметичне балів за два модулі і складає максимум 100.

Підсумковий контроль (екзамен) проводиться у відповідності розкладу заліково-екзаменаційної сесії, в усній формі. Підсумковий контроль проводиться за навчальним матеріалом, визначеним цією робочою навчальною програмою у повному обсязі. До екзаменаційного білету включено три теоретичні питання.

Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Оцінка з дисципліни виставляється у відповідності з шкалою оцінювання приведеною нижче.

Підсумкова оцінка з дисципліни здійснюється згідно з Методикою переведення показників успішності знань здобувачів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Регіональна політика в країнах Центральної Європи

Тема 1. Теоретичні засади регіоналістики

Простір як сукупність об'єктів, зв'язків між ними, зумовлених розташуванням один щодо іншого. Простір як об'ємна сукупність розташувань і відстаней. Рівні політичного простору: глобальний, міждержавний, національно-державний, регіональний та місцевий.

Терміни «ареал», «регіон», «район», «область», «провінція», «зона» та інші.

Історичні варіації використання терміну «регіон». Американська та європейська традиції у використанні поняття. Різні моно-, міждисциплінарні підходи до дефініції «регіон». Регіон у трактуванні Європейського Союзу.

Економічне визначення регіону. Історико-культурний підхід. Соціологічний підхід. Історико-культурний підхід. Регіон у дослідженні міжнародних відносин. Державно-правовий підхід. Політико-культурний підхід. Макрорегіон – мезорегіон – мікрорегіон.

Регіон як результат дії зовнішніх факторів та впливу локальних чинників. Специфіка «політичного регіону».

Регіон як політичне територіальне співтовариство на субнаціональному рівні в єдності своїх інституційних, поведінкових та ментальних аспектів, як об'єкт дослідження політичної регіоналістики. Різні типи регіонів.

Регіон як адміністративно-територіальна одиниця субнаціонального рівня. Регіон як неадміністративна територіальна одиниця субнаціонального рівня. Регіон як територія реалізації державних програм. Визначення регіону Асамблеєю Європейських регіонів.

Поняття «регіоналізму». Регіоналізм у політичній науці (як об'єкт політологічного дослідження): Виокремлення кількох груп визначень: як просторового підходу до дослідження суспільних явищ (В.Бернсдорф, М.Даймок, Г.Мур, Г.Одум, А.Теодорсон, Г.Теодорсон, Е.Юбенк); як синоніму унітарного децентралізованого державного устрою (М.Котер); як принципу територіальної диференціації державної політики (О.Картунов, О.Маруховська); як відносно цілісної системи політичних поглядів, центральною ідеєю якої є надання регіонам ширших повноважень, або регіоналізації, і збереження власної самобутності (О.Дугін, З.Рикель, З.Хойницький, Т.Чиж); як сукупності соціально-політичних рухів, діяльність яких базується на такій системі поглядів (Д.Гоулд, Ф.Знанецький, В.Колб, А.Смірнов, Е.Томпсон, В.Фукс, Б.Яловецький). Види регіоналізму: культурний регіоналізм; економічний регіоналізм; політичний регіоналізм: автентичний, неавтентичний. Форми регіоналізму: поміркований, радикальний, сепаратизм.

Визначення регіоналістики, її основні проблеми. Завдання регіоналістики, її структура. Історія зародження і розвитку регіоналістики. Етапи розвитку регіоналістики. Регіоналістика в країнах Заходу і Україні. Основні праці основоположників регіоналістики – Хосе Ортега- і Гассета, М. Фуше, Т. Хегерстранда, Б. Беррі, Дж. Фрідмана, Г. Річардсона, Ф. Перру.

Тема 2. Теорії регіонального розвитку та зміст регіональної політики

Теорії регіонального розвитку: теорія полюсів зростання і центрів розвитку (1950-середина 1970-х рр.). Теорія саморозвитку регіонів (ендогенного розвитку) (з к. 1970-х рр.). Концепція знанневої економіки (к. 1970-х рр.; поширення набула з початку XXI століття). Концепція сталого розвитку (з 1980- х рр.). Концепція регіональних інноваційних систем (з 1990- х рр.). Теорія стимулювання (підвищення) регіональної конкурентоспроможності (з к. 1990- х рр.). Концепція кластерного розвитку як формату

стимулювання конкурентоспроможності. Концепції конкурентних переваг. Теорія соціального капіталу території (з п.ХХІ століття).

Різні підходи до визначення поняття “регіональна політика”. Суб’єкти та об’єкти регіональної політики. Концепції регіональної політики: класична (Дж. Кейнс), неокласична (М. Фрідмен), сучасний підхід.

Регіональні відмінності, їх причини. Сучасні варіанти відносин між “центром” та регіонами щодо здійснення політики вирівнювання територіального розвитку. Мета регіональної політики. Принцип “справедливості” та принцип “ефективності” у регіональній політиці. Основні інструменти регіональної політики: нормативно-правові, економічні (прямі та опосередковані).

Тема 3. Регіональна політика та управління в Європейському Союзі

Сучасні європейські моделі реалізації регіональної політики. Деконцентрація державної влади на рівні регіонів. Децентралізація і створення системи місцевого самоврядування на регіональному рівні, при одночасному збереженні частини децентрованих органів державної влади. Автономізація регіонів, створення регіональних парламентів.

Повноваження органів влади різного рівня щодо реалізації регіональної політики. Історія формування сучасної регіональної політики ЄС. Мета та завдання регіональної політики ЄС. Цільові напрямки: 1993-1999, 2000-2006, 2007-2013, 2014-2020, 2020-2027 роки

Основні інструменти регіональної політики. Сутність понять “програмування”, “планування”, “прогнозування” розвитку територій. Класифікація програм розвитку. Схема та основні моделі складення програм розвитку регіонів

Вироблення концепцій спільного розвитку у країнах Європейського Союзу. Операційні програми ЄС.

Система показників регіональних планів та програм. Організація планування та прогнозування регіонального розвитку.

Фінансові механізми залучення коштів для реалізації програм. Реалізація програм розвитку та контроль за ходом реалізації

Формування кластерів та партнерств як інституційної основи місцевого розвитку. Спеціальні інститути підтримки територіального розвитку. Агентства регіонального розвитку.

Соціальний капітал територій. Вплив соціального капіталу на ефективність регіонального управління та розвитку територій.

Тема 4. Становлення та еволюція регіональної політики в країнах Центральної Європи

Передумови становлення сучасної регіональної політики в постсоціалістичних країнах Центральної Європи. Спадщина просторового розвитку у період соціалізму. Формування субнаціональних рівнів управління у результаті здійснення децентралізації чи деконцентрації влади. Виклик нерівномірного розвитку регіонів та територій центральноєвропейських держав: проблема відсталих та депресивних регіонів. Перешкоди для здійснення регіоналізації: стан місцевого самоврядування; відсутність інструментів узгодження інтересів місцевого самоврядування; проблема співвідношення між галузевим та просторовим підходами до управління.

Потреба адаптації до вимог регіональної політики Європейського Союзу. Застосування основних принципів структурної політики ЄС, системи регіональної статистики ЄС. Запровадження механізмів програмування та планування розвитку.

Моделі реалізації регіональної політики на національному рівні у країнах Центральної Європи: деконцентрація державної влади на рівні регіонів; поєднання деконцентрації та децентралізації на регіональному рівні; децентралізація на регіональному рівні, створення системи місцевого самоврядування на регіональному рівні; автономізація регіонів, створення регіональних парламентів. Основні етапи регіональних реформ у центральноєвропейських країнах.

Інструменти та механізми регіонального розвитку у постсоціалістичних країнах. Формування неадміністративних рівнів управління: формування макрорегіонів у країнах Центральної і Східної Європи. Співвідношення між статистичними регіонами (NUTS II), регіонами програмування та адміністративними одиницями держави.

Створення агентств, рад, фондів регіонального розвитку та інших неадміністративних інститутів управління.

Регіональна політика у Республіка Польща.

Регіональна політика у Чеській Республіці.

Регіональна політика у Словацькій Республіці.

Регіональна політика в Угорщині.

Випадки інших центральноєвропейських країн.

Розвиток регіональної політики в Україні (1991-2021).

Модуль 2. Місцеве саморядування та демократія у країнах Центральної Європи

Тема 5. Теоретико-методологічні засади вивчення місцевого самоврядування та місцевої демократії

Класичні теорії місцевого самоврядування. Сучасні концепції місцевого самоврядування. Принципи і моделі місцевого самоврядування.

Методологія локальних політичних студій. Визначення місцевої політики, місцевого політичного режиму.

Передумови формування концепції місцевої демократії (1980-1990-і роки): рух «Нова міська лівиця», політика лейбористського уряду Т. Блера у Великій Британії. Просування концепції Радою Європи як ідеального формату місцевої демократії.

Місцева демократія як владний режим, за якого громадяни контролюють місцеву владу та безпосередньо беруть участь у прийнятті рішень. Специфічні ознаки місцевої (локальної) демократії: приналежність до громади; деліберація; політична освіта; забезпечення доброго врядування та соціального добробуту у громаді.

Концептуальні зміни у політико-владних відносинах на місцевому рівні: формування місцевої ідентичності: громади повинні перетворитися у політичні одиниці, жителі якої поділяють спільну просторову ідентичність; поширення практики громадської підзвітності місцевих «кванго» та партнерств, з метою підвищення рівня легітимності їх діяльності в очах жителів громад; створення додаткових представницьких структур при традиційних органах місцевого самоврядування (дорадчих комітетів; ad hoc груп; поширення колективних дій громадян, на противагу індивідуальним, що сприятиме подоланню стереотипу споживацького ставлення жителів до інститутів місцевого самоврядування.

Комунітаристська версія місцевої демократії: «дуже локальна демократія». Співвідношення між поняттями «місцеве самоврядування» та «місцева демократія».

Тема 6. Інституціоналізація місцевого самоврядування та місцевої демократії у країнах Центральної Європи у 1990-2020 роках

Політичні та нормативні передумови інституціоналізації місцевого самоврядування. Чинники формування і зміст нормативного поля місцевої демократії у постсоціалістичній Європі. Радикальний варіант здійснення децентралізації у Польщі. Формування ліберальних нормативних рамок для місцевої демократії у Чеській Республіці. Фактори та форми інституціоналізації самоврядування у Словаччині. Етатизація місцевого самоврядування у Росії.

Налагодження відносин між країнами Центральної і Східної Європи та Європейськими Співтовариствами наприкінці 1980-х – у першій половині 1990-х років. Укладення Угод про Асоціацію, Угод про Партнерство і Співробітництво.

Входження постсоціалістичних суспільств у систему Ради Європи. Механізми моніторингу і просування пріоритету демократії панєвропейською організацією. Інституціоналізація місцевої демократії як напрямку діяльності Ради Європи.

Реформування системи публічного управління та адміністративно-територіального устрою у переговорному процесі між Європейським Союзом та країнами-кандидатами. Питання місцевого самоврядування у відносинах Європейського Союзу та східноєвропейськими країнами.

Європеїзація політичного процесу у «нових членах» Європейського Союзу. Зміна політичних тенденцій на місцевому рівні

Тема 7. Представницькі інститути місцевого самоврядування у регіоні Центральної Європи

Системи та процедури виборів до місцевих органів влади. Оформлення місцевої електоральної демократії у регіоні Центральної Європи. Еволюція правил обрання місцевих органів влади у Республіці Польща. Сталість нормативного поля формування місцевих органів влади у Чеській Республіці. Мажоритарний дизайн системи виборів органів місцевого самоврядування у Словацькій Республіці. Зміна системи виборів на місцевому рівні в Україні

Нормативна регламентація безпосередньої демократії на місцевому рівні. Спільні та відмінні форми прямої участі громадян у регіоні Центральної Європи. Інституційне середовище здійснення безпосередньої демократії у Польщі. Еволюція норм прямої демократії у Чеській Республіці. Проблеми інституціоналізації участі громадян у Словаччині. Форми прямої демократії в Україні

Джерела формування та особливості відтворення політичних еліт у країнах Центральної і Східної Європи. Загальні тенденції локального елітотворення у постсоціалістичних суспільствах. Роль колишньої номенклатури, опозиції, «нових» підприємців у формуванні нової еліти. Чинник розміру територіальних громад у складанні певних візців елітотворення.

«Місцева революція» 1990-го року та усталення тенденцій відтворення еліт у Республіці Польща. Формування основних каналів елітотворення у Чеській Республіці. Особливості відтворення місцевих політичних еліт у Словацькій Республіці. Тенденції репродуктивності місцевих еліт у Російській Федерації

Тема 8. Участь громадян у місцевому самоврядування у країнах Центральної Європи

Нормативна регламентація безпосередньої демократії на місцевому рівні. Спільні та відмінні форми прямої участі громадян у регіоні Центральної і Східної Європи. Інституційне

середовище здійснення безпосередньої демократії у Польщі. Еволюція норм прямої демократії у Чеській Республіці. Проблеми інституціоналізації участі громадян у Словаччині. Форми прямої демократії в Українію

Пряма демократія у громадах постсоціалістичних суспільств Європи. Характерні ознаки застосування інструментів безпосередньої демократії у Республіці Польща. Специфічні ознаки місцевої участі у Чеській Республіці. Особливості участі на місцевому рівні у Словацькій Республіці. Досвід політичної участі у громадах в Україні.

Локальний вимір політико-культурних орієнтацій громадян країн Центральної і Східної Європи. Демократичні елементи у політичній культурі громадян Польщі. Позитивна оцінка демократичних інститутів жителями Чеської Республіки. Демократичні політичні орієнтації у місцевих спільнотах Словаччини.

Тенденції інституціоналізації громадянського суспільства в постсоціалістичних країнах. Особливості розвитку організацій громадянського суспільства у Республіці Польща. Проблеми функціонування громадянської сфери у Чеській Республіці. Практика політизації структур громадянського суспільства в Словацькій Республіці.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	с.р.		л	п	лаб	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Теоретичні засади регіоналістики	18	4				14	22		2			20
Тема 2. Теорії регіонального розвитку та зміст регіональної політики	20	4	2			16	22		2			20
Тема 3. Регіональна політика та управління в Європейському Союзі	28	4	4		20		24	2				22
Тема 4. Становлення та еволюція регіональної політики в країнах Центральної Європи	24	4	4			16	22	2				20
Тема 5. Теоретико-методологічні засади вивчення місцевого самоврядування та місцевої демократії	16	4				12	22	2				20
Тема 6. Інституціоналізація місцевого самоврядування та місцевої демократії у країнах Центральної Європи у 1990-2020 роках	24	6	6			12	24	2				22
Темв 7. Представницькі інститути місцевого самоврядування у регіоні Центральної Європи	28	4	4		20		22	2				20
Тема 8. Участь громадян у місцевому самоврядування у країнах Центральної Європи	20	4	4			12	22	2				20
Усього годин	180	34	24		40	82	180	12	4			164

6.3. Теми практичних занять (денна форма)

N з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теоретичні засади регіоналістики	
2.	Теорії регіонального розвитку та зміст регіональної політики	2
3.	Регіональна політика та управління в Європейському Союзі	4
4.	Становлення та еволюція регіональної політики в країнах Центральної Європи	4
5.	Теоретико-методологічні засади вивчення місцевого самоврядування та місцевої демократії	
6.	Інституціоналізація місцевого самоврядування та місцевої демократії у країнах Центральної Європи у 1990-2020 роках	6
7.	Представницькі інститути місцевого самоврядування у регіоні Центральної Європи	4
8.	Участь громадян у місцевому самоврядування у країнах Центральної Європи	4
	Разом:	24

6.4. Самостійна робота (денна форма)

N з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Теоретичні засади регіоналістики	14
2.	Теорії регіонального розвитку та зміст регіональної політики	16
3.	Регіональна політика та управління в Європейському Союзі	
4.	Становлення та еволюція регіональної політики в країнах Центральної Європи	16
5.	Теоретико-методологічні засади вивчення місцевого самоврядування та місцевої демократії	12
6.	Інституціоналізація місцевого самоврядування та місцевої демократії у країнах Центральної Європи у 1990-2020 роках	12
7.	Представницькі інститути місцевого самоврядування у регіоні Центральної Європи	
8.	Участь громадян у місцевому самоврядування у країнах Центральної Європи	12
	Разом:	82

6.5. Індивідуальна робота

Індивідуальна робота студента з курсу «Регіональна політика та місцеве самоврядування у країнах Центральної Європи» включає:

Перший модуль: Опис case study регіону України, в якому успішно втілюється досвід регіональної політики центральноєвропейських країн

Другий модуль: Розробка ідеї та алгоритму реалізації місцевої ініціативи в одній з громад України, враховуючи досвід центральноєвропейських країн

7. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

8. Рекомендовані джерела інформації

Методичне забезпечення:

1. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування: Навчальний посібник для посадовців місцевих органів влади та фахівців з розвитку місцевого самоврядування.
Режим доступу:
http://msdp.undp.org.ua/data/publications/decentralisation_manual.pdf.
2. Єпіфанов А. О. Управління регіоном : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. О. Єпіфанов, М. В. Мінченко, Б. А. Дадашев ; за заг. ред. А. О. Єпіфанова. Суми : УАБС НБУ, 2008. 361 с.
3. Колодій А.М. Державне будівництво і місцеве самоврядування: Навчальний посібник. К. : Юрінком Інтер, 2001. 302 с.
4. Лендъел М. Регіональні та місцеві аспекти політики // М. Лендъел, М. Токар // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. 2010. Випуск 15. С. 213-219.
5. Модель доброго управління для громадян: Посібник / Упоряд. Н. Г. Гмурковська ; М. М. Яцков. Ужгород : Видавництво О. Гаркуші, 2008. 112 с.
6. Політичні трансформації у країнах Центральної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: Навчальний посібник/Упоряд. М.Лендъел. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2016. 464 с.
7. Регіональне управління : підручник / За заг. ред.. Ю.В.Ковбасюка, В.М. Вакуленка, М.К.Орлатого. К.: НАДУ, 2014. 512 с.
8. Сталий розвиток суспільства: Навчальний посібник / Л. Масловська, А. Садовенко, В. Середа, Т. Тимочко; 2-е вид. К., 2011. 392 с.
9. Лендъел М. Стратегічне планування: навчально-методичні рекомендації / Мирослава Лендъел, Ганна Мелегачич; Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 25; [Ужгород. нац. ун-т; Факультет сусп. Наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород, 2015. 41 с.

Рекомендована література:

Базова:

10. Бітем Д. Головні принципи й показники демократичного аудиту / Девід Бітем // Визначення і вимірювання демократії /За ред. Д. Бітема. Львів: Літопис, 2005.318 с.
11. Бусыгина И.М. Политическая регионалистика: Учеб. пособие. М.: РОССПЭН, 2006. 280 с.
12. Інститути та інструменти розвитку територій На шляху до європейських принципів /За ред. Сергія Максименка. К.: Міленіум, 2001.
13. Лендъел М.О. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи: Монографія / Мирослава Олександрівна Лендъел. Ужгород: Мистецька лінія, 2011. 688 с.
14. Лендъел М. Інституалізація процесів регіонального розвитку у країнах Центральної Європи. // Регіональна політика в країнах Європи Уроки для України /За ред. Максименка С., Київський центр Інституту Схід-Захід.Київ: “Логос”, 2000. С.39-48.
15. Лендъел М. Інституційний механізм реалізації регіональної політики в країнах Центрально-Східної Європи // Регіональна політика в країнах Європи Уроки для

- України /За ред. Максименка С., Київський центр Інституту Схід-Захід. – Київ: “Логос”, 2000. С. 62-97.
16. Максименко С. Філософія і еволюція регіональної політики Потенціал кризи // Регіональна політика в країнах Європи Уроки для України /за ред. Максименка С., Київський центр Інституту Схід-Захід. К.: “Логос”, 2000. С. 10-27
 17. Реалізація форм безпосередньої демократії: методичний посібник; упоряд. М.М. Яцков, М.В. Менджул. Ужгород: Видавництво Олександра Гаркуші, 2009. 72 с.
 18. Регіональна політика в країнах Європи Уроки для України /За ред. Сергія Максименка. К.: Логос, 2000.
 19. Розвиток громад і регіонів України /За ред. Сергія Максименка. К.: Логос, 1999.
 20. Трачук П.А. Адміністративно-правові засади реформування місцевої публічної влади в Україні: Монографія / П.А. Трачук. Ужгород : Ліра, 2011. 336 с.
 21. Туровский Р.Ф. Политическая регионалистика: учеб. пособие для вузов / Р.Ф. Туровский. М.: Изд. Дом ГУ ВШЭ, 2006. 780 с.
 22. Lendel M. International Standards of Citizens Assessment of Public Administration and Local Government Reform in Ukraine After 2014 // VIEŠOJI POLITIKA IR ADMINISTRATIVAS PUBLIC POLICY AND ADMINISTRATION, 2019, 18 (32), P. 314-326.
 23. Lendel M. Outcomes and future of the Eastern Partnership: a Ukrainian perspective // International Issues & Slovak Foreign Policy Affairs. Vol. XXVIII, No. 1–2|2019, P.30-46.
 24. Lendel M., Bula S. Samorząd lokalny na Ukrainie: orma, która nie stała się trescia // Myroslawa Lendel, Switlana Bula // Politeja Pismo Studiow Miedzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellonskiego. 2015 Krakow. NR 2 (34/1) Studia Ukrainskie. P. 93-106.
 25. Cross border cooperation between Slovakia and Ukraine Volume I: Impact of EU relations with Ukraine // V. Benc, M. Lendel, V. Brenzovych, M. Tsalan and others. Presov 2019. 198 p. (Chapter 3: Economic integration of Ukraine with the EU: an impact of the Deep and Comprehensive Free Trade Area, 2016 – 2018. P. 78-98.

Допоміжна:

1. Иванов И.Д. Европа регионов. М.: «Международные отношения», 1998.
2. Козюра І.В. Місцеве самоврядування в Україні (становлення та еволюція): Навч. посіб.для студентів вищ. навч. закладів / І.В. Козюра, О.Ю. Лебединська. Ужгород:Патент, 2003. 224 с.
3. Лазор О.Д. Місцеве самоврядування: Вітчизняний та зарубіжний досвід / О.Д. Лазор: Навч. посіб., 2-е вид., доп. і перероб. К. : Дакор, 2005. 560 с.
4. Лазор О.Д. Основи державного управління та місцевого самоврядування: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.Д. Лазор, О.Я. Лазор, І.Г. Лазар. К. : Дакор, 2007. 312 с.
5. Лендъел М. Передумови та особливості децентралізації влади у Центральній та Східній Європі / Мирослава Лендъел // Політичний менеджмент: Український науковий журнал. 2007. Спеціальний випуск. С. 167-178.
6. Муніципальний менеджмент : Навч. посіб. ; за заг.і наук. ред. Ю. П. Шаров ; авт. кол.: Ю. П. Шаров ; І. А. Чикаренко [та ін.]. К. : Атіка, 2009. 404 с.
7. Панейко Ю. Теоретичні основи самоврядування: наукове видання / Ю. Панейко. – Львів : Літопис, 2002. 196 с.
8. Прієшкіна О.В. Місцеве самоврядування в Україні: правове регулювання безпосередньої демократії : Навч. посібник / О.В. Прієшкіна. К. : Кондор, 2004. 336 с.

9. Трачук П.А. Державне будівництво та місцеве самоврядування: Навчальний посібник / П.А. Трачук. Ужгород : Госпрозрахунковий ред.-вид. відділ управління у справах преси та інформації, 2005. 234 с.
10. Ahram A.I. The Theory and Method of Comparative Area Studies / Qualitative Research. 2011. Vol. 11 (1). P. 69-90.
11. Corry D. New Localism: Refashioning the Centre-Local Relationship / www.nlgn.org.uk.
12. Dahl R.A. Size and Democracy. Stanford: University Press, 1973. 184 p.
13. Dahl R.A. Polyarchy, Pluralism, and Scale / Scandinavian Political Studies. 1984. Vol. 7. Issue 4. p. 225-240.
14. Dahl R.A. Democracy and Its Critics. Yale University Press, 1989. 397 p.
15. Indicators of Local Democratic Governance Project: Concepts and Hypotheses / Ed. G. Soos. Budapest: Tocqueville Research Center (TRC), 2001. 61 p.
16. John P. Local Governance in Western Europe London-Thousand Oaks-New Delhi: SAGE Publications, 2001. 202 p.
17. Keating M. Size, efficiency and democracy: Consolidation, fragmentation and public choice / Theories of Urban Politics. London: Sage, 1995.
18. Stone C.N. Regime Politics Governing Atlanta, 1946-1988. Lawrence: University Press of Kansas, 1989. 314 p.

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ___).

(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р.
Завідувач кафедри _____

(підпис)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ___).

(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р.
Завідувач кафедри _____

(підпис)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ___).

(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р.
Завідувач кафедри _____

(підпис)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ___).

(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20 ___ р.

Завідувач кафедри _____